

ה מ א ס פ

חורש שבט ה'תקס"ט

א

שירים

על בית החנוך אשר בועזעזן

(נעתק משיר אשכנזית אשר שר הארון דאקטאר
געארג הענריצי • לכבוד הבית הזה בעברו
דרך עיר הקטנה הנ"ל) •

יסחרו הולכי נתיבות יסחרו את חוג הארץ
לתור פלאי הפריאה ויעזו נוצאותיה
הפלא משתאה בתשוקת חקרי לבמו
על גבורות מלוא תכל ותקף תהלכותיה •

ט א 9 הן

הֵן נֹאוֹת פִּרְדָּסִי חֲמֵד וּשְׂדֵמֹת אֲדָמַת תִּפְאֶרֶת
 אֲשֶׁר יִפּוּ תִלְמִידָהּ בְּגֹאֹן צְבָאִים גֹּאֹן דִּשָּׁן ;
 וְהִרְרִי נִשְׁפָּה לְמֶרְחָק נִשְׁקָף שִׂיא רֹאשֵׁימוֹ
 הַמִּתְקַדְרִים בְּעֶרְפְּלֵי עָנָן ; וְתִלְפִיּוֹת סִלְעַ
 נוֹרָא מְרֹאֲיָהֶם שֶׁבֶץ יֶאֱחוּ לֵב חֲזוֹמוֹ ;
 וְהוֹעֲבֹת הָרִי אֶלְפֹּן מוֹצָקִים בְּשָׁמַיִם
 עֲבִים סִבֵּת רֹאשָׁם בְּמָקוֹם שִׁבְתָּ בְּנֵי אֵלֹהִים ;
 וְחֲגִוֵּי סִלְעִים וּסְתָרֵי הָרִים שֶׁם חֲשַׁבְתָּ לֵּיל
 פֶּחֶד וְאֶבְדוֹן בְּמַחְפָּאִם ; נְהִירוֹת וּמִים
 הַיְדוֹנִים אֲשֶׁר בְּקוֹל רַעַשׁ וִילִיל וְשִׁטְף
 אֵל עֲמָקֵי מַצּוֹלוֹת הָאֲדִירִים יִשְׁתַּבְּבוּ ;
 וּמַעְרוֹת וִיעָרִים וְעֲמָקִים מְלֵאֵי נֶגֶם
 הֵן הִטָּה עֵנֶךָ יְרוּוּ יְמֵלָאֵי תְשׁוּבַת נִפְשׁ
 כָּל עוֹבֵר אֶרֶץ אֲשֶׁר שֵׁת חֲקִירָתוֹ עָלִימוֹ .
 יִבִּיט יִשְׁתַּוְּמֵם וְיִחַבֵּם * * * אֵךְ הַחוֹקֵר דַּעַת
 תּוֹלָרוֹת אֲנוּשֵׁי עוֹד יַחְפֹּשׁ דִּבְרַת בְּמֶרְחָבֵי חֵלֶד ,
 אֵת הָאָדָם הוּא יִבְקֹשׁ * רַק מִמַּעַל לְשָׁפֵל
 הַיְסוּדִי יִשִּׁים מְנַמֵּת פָּנָיו * אֵךְ שֶׁם שׁוֹקֶקֶת
 נִפְשׁוֹ

[קדא]

נִפְשׁוֹ לְמִצּוֹא מְאֻיָּה • וּבְאֶכְרֵת נֶשֶׁךְ
 יִתְנַשֵּׂא מִעֵלָּה מִעֵלָּה מִעַל דּוֹמְמֵי אֶרֶץ
 אֲשֶׁר חָמַר יְסוּדָם • בְּמַעְצֵד בְּרוּל וּמִקְבֵּת
 יִקְבוּס יְדֵי חֶרֶשׁ וַיִּהְפֹּךְ אוֹפֵן יִצְרֵמו •
 הִנֵּה שָׁם גָּבִישׁ וְשִׁישׁ וּמִטִּיל מִתְקֵת
 יִדְמוּ לַמּוֹת נָצַח • – וְחוֹקֵר עוֹף יִגְבִּיהַ
 עֲלִימוֹ לַמָּקוֹם מְגוּשׁ עֶפֶר יֵצֵא חַיִּים • –
 הֵן צִמְחִים וְהֵן נִיחוּחֵם • וְאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעַל
 גָּבְהוֹ שְׁמִימָה • וְרִגְשֵׁת בְּהִמּוֹת וְחִיתוֹ יַעַר
 לֹא יִקַּח לִבּוֹ • אֵךְ בְּמָקוֹם חֲנוּת אֲנוֹשׁ חֲלוּשׁ כִּחַ
 חִיָּלִים יִגְבֵּר לַעֲלוֹת וּלְדַמּוֹת לְאִילֵי שַׁח •
 וְאָדָם פָּרָא נוֹלֵד יִתְהַפֵּךְ לְצִלָּם אֱלֹהִים
 לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל וּלְדַעַת וּלְשִׁקוֹל פִּעְלֵי בִפְלֵם
 הִתְבּוֹנֶה • עַד כִּי תַעֲלוּמוֹת יִמְצִיא שְׂכָלָהוּ •
 כֹּה אֱוֵה לְשִׁבְתָּ חוֹקֵר • לְמִצּוֹא דְבַר הַפֶּן •

כֹּאֲלֵה אֱוֵהָ נִפְשִׁי אֵף רוּחִי נִכְסְפָה
 לְדַעַת אֵיָה זֶה מָקוֹם בִּינָה וְשְׁלוּמִיָּה

[קלב]

לֹאֵת עֲבָרְתִּי אֶרֶח בְּקִשְׁתִּי אֵף מִצְאָתִי •
הֵן אֲמַנֶם לְמוֹתֵר הוּא לָהּ רִנְנָת כָּל בַּעַל
לְשׁוֹן וְשִׁיר , לָהּ יָקָר מִיֶּכָר בֵּית הַסֵּפֶר
הַלֵּז , אֲשֶׁר מְכוּן שְׁכֵתוֹ יִשְׁפֹּר מְקוֹם מַצְבָּהּ
וְקוֹר יַעֲרִי הַהֶרְצִי • (י) יוֹנָעַם מִפְּרִי הַדָּעַת
וּמִזְמֶרֶת זֶה הַבַּיִת • כְּאוֹר יוֹפֵעַ מִשְׁמֶשׁ
כֵּן מִפְּעֻלָּהּ הַהִלְתָּה • אֵךְ הֵטָה אֵינִן
לְקוֹל הָאֵמֶרֶת בְּתַתָּה תִּשְׁוֹאוֹת חֵן לָהּ , וְנִיב
שְׁפָתִים
כְּאֵין חֲנֹף וּמִרְמָה הִרְצָה נָא לְשִׁמוֹעַ ,
כִּי אִם פֶּה תְּדוּם הַכְּנוֹר תִּתְּאֶלֶם לְנֶצַח •

אֵף אֲמַנֶם תְּכָלִית פְּעֻלָּהּ אֵךְ שְׁאֵנִן וְשִׁקֵּט
בַּק בַּצֵּל עָמַל וּבִקְנָאֵת סוֹפְרִים יוֹצִיאוּ פְּרִי •
לֹא

(ז) זַעֲזֻעִין עִיר קִטְנָה אֲשֶׁר בֵּה בֵּית הַסֵּפֶר שֶׁל הַכְּנִיד
הַמְּהוּלָּל ר' יַעֲקֹב ב"י נִגְבְּלֵת כְּרַגְלֵי הַרְרֵי הַיַּרְץ בְּחֶלֶק
הַמְּחֻזֵּ בְּרוֹיִשְׁוִי' , וְהָרֵר הוּא כְּסוּ פְּכִין בִּיעֵרֹת
גְּזוּלִים וְגוֹרָאִים •

לא שפתי מהלל כי ירים בשופר קולו
 תביאנה לדור זה ואחרון תנובות מלאכתך •
 אך לאטי יבכרו פרי חכמה ומוסר • לרגל
 העת המאחרת לקת • ומצח חום שמש
 התבונה • לא כגבור רועש ירוץ ארח
 ימהר אך יחיש מעשהו בזרוע כח
 וחש עתידות לו לעשות שם לכבוד ולתפארת
 לא כז מורה חניכי אדם • בלאט ינהלנו
 לא בגדולות יהלך • אך שאנן מפעלהו
 והיא תפארתו • רחקה ממנו קנאת גבר
 עושה גדולות במטה עוז ושבר • בז לכל פלס
 ומשפט • מרעיש ארץ וכסאות לחוק וגבר
 גבורותיו בספר הדורות בעט דם ורצח •
 והוא בצדק יפעול • יתהלך במשירים • שקר
 והכלי שוא לא יעוררו לבו להיטב צער •
 אך למען שופט עליון ומאהבת ישר
 יבשיר מעליו • ונקלה בעיניו משפחת
 שוא ואפס • כי יהללו בגי אדם מעשיו בשער •
 גם

גַם אֵתָּה אֶדְרֹשׁ בְּמַעַלְלֶיךָ תִּמְצָא גְמוּלָיִךָ •
לְפִי תִמְדָּה תִּישֶׁר אֶרֶח בְּאֵין פְּנוֹת לְאִנְשֵׁי רֹחַב
וְשִׁטִּי כְּזָב אֲשֶׁר בְּתַחֲפוּכוֹת לְשׁוֹנִם יִשְׁחָקוּ •
לְקוֹל דָּת וְאִמּוּנָה מְרוּחַ הַזֶּמֶן כִּי תִתְעַמּוּ •
אֶף נִכְזָה בְּעֵינֶיךָ אֶרְחוֹת בּוֹצֵעַ בְּצַע
אֲשֶׁר בְּמֵאֲנֵי חוֹן וּרְכוּשׁ כָּל קֹדֶשׁ יִפְלֹסוּ •
אֶךְ רוּחַ בֵּין תִּנְחַךְ אֶמֶת מִסְּלוֹל הֶרְבֵּיהָ •
הֵן חֲכָמָה וְצִדִּיק בְּתִאֲזֻמִּים בָּהּ נִפְגְּשׁוּ
עַל כֵּן יִלְרִי עַם וְעַם בְּבֵית חֲנוּכָּה יִחְדָּת •
וּתְשַׁרְשׁ שְׁנֵאָה מִלֵּב אֲשֶׁר מִדְּגִים עוֹדְרָה
בֵּין עַמָּה וְעַם אַחֵר לְחֶרֶפֶת שְׁנֵיהֶם • וַיִּחַד
יִדְרֹשׁוּ אֱלֹהִים אֶמֶת וְשָׁלוֹם יַחְדּוֹ בִּי יִשְׁקוּ •
לֹא יִפְרִיד עוֹד בֵּין אֲחִים אֵין חֶרֶם אֵין חֶרֶב
בִּי לֹא בְּחִנִּית יִבִּיק הָאֶמֶת לֹא מִכְּלֵי מוֹת
תִּצָּא הָאִמּוּנָה וְאֵין שְׁלֵטוֹן לְמַחֲשַׁבֶּת גִּבּוֹר •
כְּרֵאמוֹת וְגִבִּישׁ יָקוּם וְלֹא יִכְלֶה בֵּית נִמְעָה
חֲכָמַת עוֹזְרִיהָ הַעוֹמְדִים עַל מִשְׁמֶרֶת
תְּרִים

תָּרִים עוֹד תִּפְאֶרֶת הַבַּיִת • גַּם בְּחֶלֶק
 יָמֵי צָבָאָה עוֹד יִשְׁאֵר הוּא וְעַמּוֹ שְׁאֲרִיתָהּ •
 הַמּוֹן שׁוֹדְדִים כִּי יִשְׁחִיתוּ יִשְׁסוּ הָאָרֶץ
 חֵיל וְחוֹמָה יִבְלְעוּ לֹא תִפְאֶרֶת מִטָּעִה •
 גַּם כִּי יִחְלֹף גִּזְעָם הֲלֹא פְרִים יִשְׂאָרוּ •
 חֲנִיכֵי בֵיתָה נִגְבָּה וְצִפּוֹנָה הֲלֹא יִפְרוּצוּ
 וַיִּקָּר לָבָם וְרוּחַ בֵּינָה אֲשֶׁר בָּם נִמְעָה
 מִזִּקְשָׁה תְּהִי לִימּוֹת אַחֲרוֹן • כִּי יִנְחִילוּהָ
 לְדוֹר וָדוֹר וּפְרִי יִשׁוּ לָהּ • עוֹד בְּשָׁנוֹת אֶלֶף
 יִהְיוּהָ יַעֲקֹב , וּכְלָפִי כֵן לַבּוֹתִמוֹ
 תוֹדֶתָהּ יִבְחָשׁוּ , וְשִׁיר חֲדָשׁ לָהּ יִזְמְרוּ •
 מִגִּדִּיל יִשׁוּעוֹת עֲמָהּ הֵן יִשְׂרָאֵל יִהְלֹלוּהָ
 עַמִּים יֶאֱהָבוּהָ וַיִּפְאֲרוּ שִׁמְךָ סֶלָה •

בקורת ספר הברית

(ההמשך)

קבצי למלן, המחנך לא סדר דבריו לפי סדר יפה /
וערבב וסבך עניני החכמה יחד, עד אשר
קשה לדעת מספרו מערכת החכמה מאין תחלה, ואיה בדריה
ומקומיה. אך האמת יורה דרכו, שפרעי הענינים
אשר הביא מחכמות שונות, ודעות אחרים אשר לקט וקבץ
מדברי מחקרים הראשונים והאחרונים, מספרי העברים
והעמים, ערך לכינון נעוב טעם ודעת וירון כל קורא
בדבריו.

אך פעמים רבות הכריע הוא בעלמו בדעות חלוקות
בין גדולי המחקרים ופילוסופים, גם הרים ידו לכחוש נגד
דעות מוסכמות ומפורסמות עמה, ופה הכין אנו נקף לרציון
לחת מקום להתרעם עליו. על כן אמרנו בקורת חסי /
הסתר נסתיר. דבריו אשר לא נכחו, ובהיות כי אין פה
(במכתב הנקורט) מקומו, לכן נעתיקם אחת אחת במקומות
מפוררים במאסף. אך על אחת לא נחשש ונשינו מיד.
משפטנו נערוך נגד בעל הברית ונזכר כל קורא מכתביו על
אודות דעת הקאפערניקוס נענין תנועת כדור הארץ
סניב לקוטרו וסניב לשמש, אשר לשוא פלה המחנך אח פיו
לדבר נגד המחקר הגדול הזה ולאמר על דעותיו, כי הבל
המה (הנשמע!) אך כי כל חוקרי דורנו ואיוה דורות
שלפנינו, ואייזק נייטאן עמם, כלם הסכימו פה אחד
עס קאפערניקוס, ואין מולא פה ומלכף נגדו, אך
בעל הברית לבדו הפיר את בריחו. כי למעלה נספרו
(חלק א' דף מ"ח ע"ב) אמר הוא בעלמו:

וכל

„וכל מעשה תקפו וסברתו לאשר ולקיים זאת הדעה
הלא הזאת כתובים על ספרו המיוחד לאה והוא
הצליח בדבר הזה , ממנו קבלו כעת כמעט כל
חכמי האומות והורו שהדבר כן הוא , ועל ההנחה
הזאת לומדים כעת חכמת תכונת השמים ומהלכי
ירח וכוכבים וסדר הקפתם , והשבון העתים לחגים
ולזמנים וליומים ושנים , על אופן נאה ומתקבל .“

וכן הוא האמת , ואחר זה נדף הסמוך לו שנה
המחנה חס טעמו , ויחפץ לדבר על דעת קאפערניקוס
דברים אשר לא כן .

והטענות אשר בהן חס המחנה לזאת לקרב נגד
קאפערניקוס , הן חלוקות ושננות בקנה רגל , כי
הטענה אשר הביא נסח טיבה בראיה נכר דמן בעלי
תכונה המחזיקים בדעה הזאת (1) (עיין בספר הנרשס למטה
ותמצא הכל על נכון) , וגם טיבה עמו לא התנגד דעה
הנל רק מיראה מפני דני דורו , החושנים שהיא נגד
האמונה והדת , וכלבנו הסכים עם קאפערניקוס (2) .
והטענה אשר טען בעל הדברים נסח עמו בהקשותו לשחול :

„אמנם אם נאמר שהשמש נח , ונוע תנוע הארץ
להקיף השמש , והיא גם היא תסוב על צורה בכל
ביד שעות בתנועה מהירות וכו' , לא צריך לשום
בארץ כח המושך כלל , כי בלא זה אי אפשר שיפול
ממנה דבר מחמת סגולת התנועה הסבוכית
הממהרות וכו'“

אשר על הטענה הזאת אמר בזה הלשון : „ולני נהג
בחכמה

1) Riccioli Astronomia reformata.

(2) עיין בספר כתוב מתכנס שמיד (von den Weltkörpern)

[קרח]

בזמנה ופי אלמלא תוכחות טובות ונכוחות" היא טענה
 ברורה ומוכחת לא טובה / כי חף אהנס יס לארץ באמת כח
 המושך / כנודע ע"י נסיונות / מה ראה בעל הברית לתת
 טעם לכח המושך הזה / בעבור כי הנפילים יהיו בארץ / ואם
 אל יהי לו מושך / ונכשל ונפל ממנו רב מהחלק הנוכח
 לחלק אשר אנו שוכנים עליו וכו' ולננות על יסוד הזה
 סתירת דעת קאפערניקוס? (כי חף שצ"ה הפליא
 לדבר טעם הזה בדברים רב המלאכה לנויים על פסוקי
 נביאים המסולפים לכוונה אחרת / דגל זאת אין טעם לטעמו) /
 בי מי זה האנוש יחזקו אחר מעשה אלהים לדעת תכלית
 כלס? אולי יש לכח המושך תועלת אחרת / הלא לפי רבים
 מחכמי הטבע בח המושך הוא הסבה להתדבקות חלקי החומר
 היוקר קטנים בדבקות גדולה עד שיהיו מולק ובוש / וכן
 פלטה / ולא עוד הלא גם אפשר שהסבה שהנועה הסדובית
 הממחרות מעכבת כוונת הנשמיים לכול / היא עצמה יסודותה
 בכח המושך / יען כי גם המקום בשכנו העליון אשר בו
 ינוח הנשם גם לו כח המושך / אך יען כי הכח המושך אשר
 בשכנו התחתון הוא יותר הרבה ממקום הנחת הנשם / לכן
 יתגבר התחתון / וזה חק הכבדות : — אמנם מרב מציירות
 הנועה לא יספיק להרב להתגבר על המעט / וזה הטעם
 שהדבר הנקבע בחלק עליון מהחשוק (רייפמן) הענול לא
 יכול לארץ והנועה החשוק במהירות גדולה דוק ותמצא : —
 הא לך בדברים מעטים סתירת דברי בעל הברית אשר בדברים
 ארוכים ולהב הרבה נא לסתור דעת החוקר הגדול הזה /
 ולא ירא להכניס ראשו בין הרים הגבוהים / ולא בוש לאמור
 זו"ה : "אל תפן לדברי כונ אשר נפי קאפערניקוס /
 ומדבר סקר תרחק" (הנשטע !!) ונפרט בדורנו אשר כל
 בעלי הכונת השמים הודו על האמת בדבר הזה / ואין
 מהרהר ומערער .

ואם רעה בעיני בעל הברית להסכים לדעת החוקר
 הגדול הזה / יען כי היא חדשה ולא נאו עליה הקדמונים /
 הלא

הלא ירע ציינו ג' כמציאת חלק הארץ אמצע ריקא / אשר
 עד קאלומבוס לא באו עליה עובדי ימים / ולמען השרש
 בלב נע"ב האמונה בדעת קאפערניקוס / נמשול לו המשל
 אשר השיב החכם הזה בעצמו לאחד מחתנניו / וכה אמר :
 "מי זה הנער אשר יבנה בית ויעשה בו כירה מתנועעת
 על אופן ובלבל / למען תסבב הכירה והאש אשר עליה סביב
 לשפור לללות הלא ? הלא לשחוק יהי' עושה אלה / ואיך
 נחשוב שהכורה ג' מקור כל חכמה אשר אין חקר לתבונתו /
 יכריח את השמש אשר היא כחה רבבות אלק פעמים גדולה
 מכדור הארץ / שתנועע לטובת האדמה להאיר לה ולהחממה
 סביב לחוג הארץ ? הלא יאות לנו לקבל הדעה / שכדור
 הארץ הקטנה תסוב לטובת עצמה סביב לשמש הגדולה /
 ומבלעדי זה לא ולמד המבוכה והטרוף אשר היה לראשונים
 לפי דעתם ממערכת הכוכבים והגלגלים / עד שגבל יוס
 הוכרחו להמציא גלגלים חדשים / ומה נקלה ומסודרת עתה
 הבנת מערכותיהם לפי דעת קאפערניקוס / כה ישינונו בן
 הנכר / ועתה נשמע מה נפי בן אדם מבית ישראל / אשר
 אליו יפנה בעל הדריש בדברי חזמה וחלמה / ורזה להבטיח
 לב המאמין בדברי הנביאים הקדושים / לבלמי הקט דעת
 קאפער : בהיות שהיה סותרת / לפי מחשבתו / איזה
 אחרי פסוקים מתנ"ך / אמנם כי לא כן הוא / הלא כבר
 הביא הוא בעצמו (דק מ"ח ע"ב) תשובת היהודי לשואלו /
 כי מן הלשון : וידוע השמש / וזרח השמש ונא
 השמש / ומשנ השמש עשר מעלות (ו) אין ראיה :
 כי דברה הכורה כלשון בני אדם / ובני האדם אשר חיו בימים
 ההם לא ידעו עוד מתנועת הארץ סביב לשמש / כאשר לא
 ידעו ממנה הפמים בדורות אחרונים עד קאפערניקוס / ולפי
 מחשבתם הי' נדמה כאלו השמש מתנועעת / וכן יאמרו בנזים
 עוד

(ו) מן והארץ לעולם עומדת אין כאן קושיא כלל /
 כי מלה עומדת פירושה שם : קיימת *

עוד היום / השמש ילא ובה (דיא זאונע געהט אויף
 אונד אונטר) . והיא תשובה נכונה / כי ככה ילא הרנה
 במקרא דברי תורה כלשון בני אדם / כמו וירח ה' /
 ויחשב / וינחם / ורבים כהנה . ועל לעקת בעל הכרית
 באמרו / כי הלשונות האלה הן מוכרחות / יען כי חסרו
 המלות כלשון לאחר אותו יתבדק ע"ד אחר / אמנם בענין
 מהלך השמש ראוי לדבר ע"פ האמת וכוון הדברים / ע"ז
 נשיב / היד ה' תקצר אם רצה לדבר בתורתו מתאחר
 האמתיות ? ואריך אתה לאמור כי הדבור של תורה הי' כלשון
 בני אדם / וכן הוא באמנם : השמש ילא וכו' . ועוד / מה
 יענה בע"כ על הפסוק ועזר את השמים ולא יחי'
 מער ? הלא העל והמטר לא ירדו משמים בלי ספק / ובה
 הספיק לאמור : והארץ תהיה נחושה ולא יעלה
 האד לענן ענן ולהוריד מטר . ומה יענה על כלשון
 כנף הארץ / קלה הארץ ודומיהם ? הלא הוא נעלמו
 מודה שהעולם כדור / ואין לכדור כנף וקלה . הא לך ברור
 גדול שדברה תורה כלשון בני אדם . ואף בהשפיע הוא
 יתבדק רוחו לקדושי נביאיו ולמדס דעת נעלמות וסתרי
 העתידות / וסוד ה' ליראיו / בכל זאת לא דברו המה אל
 העם ולא נלו להם דבר אלהים חיים כ"א כלשון המונן להמון
 עס . וכבר אמר הרב המכסר' יוסף אלבו בפרו
 עקרים / כי השם יתעלה לא נלה לקדושו כי אם תכלית
 הכפש / ודברים המניעים לתועלת האמונה והדת / אשר על
 ידם ישיג האדם הלכה אמיתית בעולם הנא / או מה שהוא
 לתועלת האומה בארצותם למושבהם / אך בסתרי ענין
 הכריזה לא נלה להם מצבונם / ומקום הניח לשכל אנושי
 לחשוב ולבנות .

ורתכלית הספר הזה היא / לפי התגלות המענה למען
 בנין ספר שיערי קדושה מהאקובל ר'
 היים וישראל ז"ל / אשר דבריו סתומים וסתומים / ועל
 פניהם מסוה הקבלה / והוא ספר קטן הכמות / ועל זה
 כתב

[קמא]

כתב מחברנו ספר גדול מחזיק כנו שתי מאות דפים •
 והנה אם זאת תהי תכלית הספר / או ימלא בין
 רבנות חלק כמעט אחד / אשר בעבורו נכתב ספר הברית
 כי כן ימעטו אזהני הקבלה / ותקטן התשוקה לתעלומותיה /
 אמנם מה לו למחבר להעלים תכלית האמתית היוצאת מספרו
 הנכבד לכל בני עולם / כמקובל בחינו מקובל / כי עניני
 החכמה הנכללים בספר הזה הם שוים לכל נפש / ליודעים
 וללא יודעים • היודעים ישמחו לקרוא אולרות החכמה
 הבאים מלשונות נכריות ללשון עברית / ויגילו לי גיל לחוות
 בנועם דרכיה / ואיך תגבר בלשונה לדבר עניני דברים אשר
 לא ילאו מפי דורשיה הקדמונים • והלא-יודעים חדשות
 נפלאות תחוינה עיניהם / והחכמה תמתק לחנם / ודעת
 לנפשו תנעם / ומתענוגיה ישבעו / ובוה תגדל אהבתם
 ליוצרים ביה / כי אל דעות הוא / ולו נחכנו עלילות ומחשבות
 בני אדם • ופה לנו תכלית גדול מזה ?

—ה—

ג

באורי כתבי קדש

באור מלת נצב

המלה הזאת היא קשת הנגד בהמשך הכתוב : אך כל
 ככל כל בני אדם נצב סלה (תהלים ל"ט, ו')
 ולדעת המפרשים היותר נראה תהי' כמו מעמד ומצב / ר"ל /
 שמצב האדם הוא רק הכל • אך גם בזה אין הדעת נוחה /
 שיהי' מלך נצב / אשר בנינו קאר / תמורת שם •
 והחכם רמ"ד עשה ממנה משפט מיוחד / אשר בו יחסר
 כנושא

הנושא והעתיקה : (עצמט טטעהט דיעט וואהרהייט !) ,
ולפיהו יחסר פה מלק אמת , או דבר כלומר אמת נכונה
ונכנה או דבר נכון ונלד הוא , שכל אדם חינוך רק הכל .
ובמחילת כבוד החכם המעתיק הנדול הזה , סר במקום הזה
מנועס דרכי העקקו . כי מבלעדי שלמי באורו אין למשפט
הזה התחברות יפה עם מה שלפניו ושלחוריו (כי יהי מאמר
הפסק בלויורי המשורר מאפס וספלות האדם , ויגרע יופי
המלינה) , גם רחוק הוא לאמר בלי הכרח , שיחסר פה
נושא שלם . והחכם העררער באר מלה הוואת לשון קיום
והקמדה , והיא תאר לאדם , כלומר : אדם נצב , האדם
אשר יחשוב את עצמו נצב לעולמים , והעתיקה : (דער זיך
בלייבער דענקט זי) . אמנם לא מאלנו הוראת השרש הזה
על קיום ותמיד , כ"א על פעולת ההלכה , וזמן הפסוק
והציבני לפניך לעולם (תהלים מ"א , י"ג) , אין ראוי , כי
מלק ותציבני תורה אך פעולת ההקמדה , ור"ל תעמיד
אותי לפניך והקמדה הוואת תשאר לעולם .

ואמרתי אף אני אענה חלקי בבאור המלה הוואת .
והנה נחפשי אחר שרש יצב מאלתיו על הרוב בהוראת קומה
וקופה (אויסרעכט) , כמו קמה ארמתי וגם נצבה ,
ודתן ואבירם יצאו נצבים , כלומר בקומה וקופה , ונעוונת
מלא , ורבים כהנה . וזה הנדל האמתי שבין הוראת השרש
הזה לשרש עמד , כי עמד הוא רק הספוך מן ישב ,
ואפשר שיהא דבר עומד ננטיה או כפוף , אמנם יצב הוא
העמידה נוקיפה לזר מעלה , והוא הספוך מן נטה או כוף .
ולכן מאלנו שני השרשים האלה יחד בנושא אחד , כמו
ושמואל עומד נצב עליהם (שמואל א' , י"ט , כ') ,
כלומר שעמד חלל להקת הנביאים בקומה וקופה ובנשיבות .
(ואף שלדעת הרב החכם ר' שלמה פאפאענהיים
גם בהוראת עמד ענין קומה וקופה , ואין הנדל דינו לבין

נצב, אלא שפעל עמד יורה על העמידה בין לצורך ובין שלא
לצורך, ונצב הוא תמיד לאזהר לזכר ותכלית (עיין יריעה
שלמה ח"א, יריעה בח), נכל זאת חוננה כונת הוקיפה
נשרט עמוד נהדרה כמו נשרט יצב, כי עמוד יורה
לפעמים ג"כ על ההנחה והנחה לאזהר מקום, כמו היה
מעמד במרכבה (ד"ב, י"ח ל"ד), ויעמידהו לפני
פרעה (בראשית מ"ז, ו'), ולפעמים הוראתו על הקיום
והשגרה, כמו מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כ"ט,
ח'), ויעמידהו לעד לעולם (תהלים קמ"א, ו'),
מש"אכ מלך יצב שורה על הרוב על עמידה נקומה וקופה,
ובפרט כשנא בנינוני הנפעל, שאלו אין בה כמעט כי אם
ההוראה הזאת לנדה.)

והנה מותר האדם מן הבהמה, מלך תוארו הגופני,
הוא גדולו נקומה וקופה, וזה ייפיהו מכל שאר בעלי
חיים, השורשים על הארץ או הולכים על ארבע או שטים.
וזה שאמר המשורר: אך כל הבל כל בני אדם נצב סלה,
ר"ל גם האדם יפה תואר הוא, ההולך נצב, איננו רק
הכל. ויפה מחונן לו פסוק שלחמיו. אך בצלם יתהלך
איש אך הבל יהמיון וכו'. ואפשר לפרש מלת צלם
לשון פסל ותמונה, כמו צלמי זכר (יחזקאל י"ו, י"ז),
ר"ל האדם יתהלך ויתגאה בללמו, נדמות תארו היפה, ואך
הכל יהמיון וכו'. (ואם אמנם שהוראת צלם כשידובר מן
האדם היא לרוב על תארו הנפשי ולא תאר הגופני כמבואר
בספר המורה, נכל זאת איננו יולא מהוראת הפסל ותמונה
נכל וכל). ותרנוס הפסוקים ו', ז' בקאפיעעל הנ"ל כן
הוא לפי דעתי:

(6) איט טפאנגען אלאסעסט דאז איר איינע טאגע לז
חין ניכטס מיט דיינע לעבענסליז פאר דיר;
חין בלאסעסט ניכטס, אך! מיט דער גאנצע אענט,
איט דער עופארגעריכטעטן געסטאנט!

איט

[קמר]

(7) איט זיינעם בילדע בריסטעט זיך דער אמן ,
 אונד אמלעט זייטלעס אויפֿזעהן נור ;
 סאָררט זיין , ווער ווייט ווער עס זייגט לז זיך
 ניאאט ?

ולפי הוראת מלת נצב הנ"ל יתכן גם כן שהחשובים המושלים
 בעם ובמדינה , או על חיה מלאכה נקראים כן בעבור היוחס
 זקופים ובטוחים , ואינם זריכים לנזף ולהשתענד לאחרים ,
 כמו נצב מלך (מלכים א' , כ"ב , מ"ח) , לבד משרי הנזכים
 (שם ה' , ל') וכל לשון נציב , נציבים . ומה הטעם ב"כ
 תקרא מצבר אבן , על שם שהאבן עומד זקוף למעלה ,
 למען יראוהו העוברים מרחוק , ויזכרו הנם , או שאר ענין
 אשר הוקם לו המצבה למוזכרת .

שלום הכהן .

באור מלי עברית

ופתרון פסוקים נעלמים

באור מלת אי

המפרשים החליטו מלת אי שלש מונים , שמו אי
 כבוד לאיה כבוד , אי לך ארץ לאוי לך ארץ , אי שכר , ואי
 נקי לאין שכר ולאין נקי , וכל זאת הבאור מן ימלט אי נקי
 לא נודעת לי . כי , חס הוא כאשר אמרו המפרשים , שאיוב
 ממלט בנדקתו גם חס האין נקי , מדוע לא עמדו לפני ה'
 שלש

[קמה]

שלש האנשים האלה / ליפו / בלדד / וזופר / הזדיקי' בעיניהם /
והמליטו את האין נקי / את איוב רעס ? אנוסם שאני שאני
מורי ורבותי ! אתם אנשי שם אשר קדמתם אותי בבאור
המקראות וסללתם לפני הדרך טרם היותי ; חנוני חנוני
אתם רעי ומיודעי אשר הלכתם בעקבות המפרשים האלה /
על הפירוש ועל ההתחלפות לא אוכל להתאפק לאמר :

שלשה המה נפלאו ממני וארבעה לא ידעתי •

והנראה בעיני הוא כי מלת אי ככתובה היא שם משרש אורה ;
כמו כי מן כוה רי מן רוה (עיין דרך בשרש כוה ושרש רוה) .
אי מבנין הקל ואי מן הכבד ; ואם לא מצאנו בנין הקל מן
"שרש אורה" , "אולי המפרשים נטו אחר הכוונ והשליכו מעטים
הנמלטים בשרש אחר • ואולי מקרה הוא שלא נכתב בכתבך /
ויהי' ח"ך שיהי' / הלא על פי שני עדים : אי כבוד ואי לך
ארץ / יקום הדבר • ויגיד עליו רעס אי שכר / כי שמות
הם משרש אורה (אבל אי נקי איננו עד נאמן / כאשר חנא) /
ואם כן יהי' מחזרת הפסוק משלי ל"א ד' כן : אל למלכים
שמו יין / ואל לרוונים אי שכר / ר"ל תאות שכר • ותרנוס
מלה במלה מן אי לך ארץ שמלכך נער הוא : דיא וואללוסמ
גהערט דיר אמר לו / ותרנוס לפי הענין מהפסוקים י"ו וי"ח
(קהלת י"ח) כן הוא : אמר ! אין דיר וואהנט דיא
וואללוסט / ווא דער קעניג אינדעריעהריג מיט / אונד דיא
העררען טאן דעם אארגענס פראסמען • גליקליך ביסט
דוא אמר ! דעסמען קעניג • אונאבהענגיג מיט /
אונד דיא העררען לור רעכטן לייט אהנע מיספיקייט
איהרען הונגער טטילאָן • והוראת אי כבוד / בפסוק
ותקרא לנער אי כבוד כי בלה כבוד מישראל / גם היא תאות
הכבוד (ר"ל התאות והספן להשיג הכבוד אשר בלה) / ואי נקי ?
לא חכמה ממך אתה הקורא כי קשה אלי הדבר לנאר הפסוק
אשר

[קמו]

אשר בו הוא נודד מאשר לפניו (ז) • הנט נא וראה כי משנת
אפילה

(ז) ולי אני הצעיר נראה , בלי להכריע בין דברי גדולי
היפרסום הקדמונים ובין דברי החכם הכותב אשר לפנינו ,
(א) אם נניח דעתו המדשה והיפה במלת אי למצבה משרש
צורה , כמו כי בפסוק כי תחת יופי , ורי בפסוק חף כרי
יטריח עב) שבכל זאת נוח לנו לאמור , שמלת אי נקי ,
יוצאה מן הכלל , ופירושה אין כדעת רוב המפרשים • ובאור
הפסוק הוא : ימלט (הק"ב) את אי נקי , ונמלט (האין
נקי) בבור כפיד (מוכות ובר כפים של איוב) • ועל שאלת
החכם פתרוני לאמור : למה לא נמלטו רעי איוב הצדיקים
בעיניהם את האי נקי איוב ? כוכל לשון : מי יגיד לנו שמה
החזיקו את עצמם כצדיקים ? אולי אמרו זאת על שאל צדיקי
עולם הממלטים ומגינים על אזהבם וריעם • ועל דבר גודל
קושי ההמשך והמלות של הפסוק שלפניו , אשר עליו הפלג
ג"כ בעל מעתיק ספר איוב מחדש , החכם פראפעסקאר ר'
אהרן האלרץ , נראה לעניות דעתי הקלה , שסוף הפסוק
הזה כמשך לפסוק שלאחריו , ר"ל אם יושיע (הק"ב) את
שם עינים , וימלט האי נקי , יהיה זה בזכותו של איוב •
ולפי זה יוכן גם כן ראשית הפסוק : כי השפילו (ר"ל) אם
יש בני אדם השפלים ומעונים) ותאמר גוה (כלומר אך
תגורר אומר , ויגאו) • ויהי' תרגום הפסוקים כ"ח , כ"ט ,
ל' , כן :

זא רוא דאם ווארט אויסטפריכטט , געווינגט עס דיר ,
אויף אללען דיינען וועגן טערהאלעט דיר מיין ליכט •
זא מאכען זינקענערען פֿערהייסעמט רוא אויפֿריכטונג •
ווען ער (גאטט) געבייגטען בייאסטעהט ,
ווען ער אויך אונגערעכטע רעטטעט :
זא קאממעט דיוע רעטטונג נור דורך דיין פֿערדינסט •
שלום הכהן •

אמילה נפל על הכסוק הזה ועל הבא אחריו / והכסוקים
ההם משולנים נענין עם מה שלפניהם על כן אפשר לך כל
הקאפיטעל מראשו ועד סופו • ודע כי בכל מקום אשר חזכיר
פירוש אחד נשם רד"ק סתם ר"ל בספר שרשים לרד"ק ושם
חנין עוז •

הערה

חכמינו ז"ל אמרו על כי תחת יופי : כויה תחת
יופי וכניס דבריהם / כי מלפנים היו שורפים כתמים
בבשרט ליופי / וכן היו עושים באיי הים אשר מלא בימינו
האנון החכם קאאק לעין החכם הזה •

ולדעמי גם בפסוק : „כי איש איש מבית ישראל
„ומהגר אשר יגור בישראל יגור מאחרי ויעל גלוליו אל
„לבו ומכסול עונו ישים נכח פניו ונא אל הנביא לדרש
„לו כי אני ה' נענה לו כי" (יחזקאל י"ד ז') כי
הראשון הוא משרש בזה אשר ממנו נלשון חרנוס
בזאת (נעל חי המשמש בחשכה) ואם כן נלשון עברי
כי שמו / והושאל על עבודה זרה אשר זנחו לה
כי (איינע נאכטאיינע) / וגם כי היה ללמה /
ולדברי הנליהם היא היתה ממונה על הנביאים וידה
רב לה במאור מאור / והיא הנקראות נלשון אשכנז
איינערש' • וגם שחקך ישראל כי כי בעורך (הושע
י"ב ט') מענין הזה •

ובמחברת הנאה אבאר המלה מחץ בפסוק למען
קמחץ רגלך בדם במוטור ס"ח פסוק כ"ד ואחרי כן
אבאר י ב 2 10

[קמח]

אבאר כל המומור מראשו ועד סופו •

באור קאפיטעל איוב כ"ב •

פסוק ז' • סכן • לדעת הרד"ק הוא כמו יועיל ,
ולדעת הרא"ש כמו יוביה • ונכונים הם דברי הרד"ק
במחלוקת הראשונה מן הפסוק כי כן בורחמו / ודברי הרא"ש
במחלוקת השניה אשר זה נאמר יסכן העשיל , כי כמה
זעיל העשיל ? — באמרי בינתו / ותוכחו היא תועלתם •
ומחברת הפסוק כן הוא • הלל יסכן נבר כי יסכן לאל
העשיל עליהם • ובאור מלת עליהם הוא , על דברי ריבך
שנכתי (רמב"ן) / ותרגום מלה במלה מן הפסוק ההוא כן :
קאן דער מענטש גאטט נישטען , וא דאט מיין טארעניג ,
ניגער ואן מיהם נישטען (מיהן בעצהרען) קענטע •
והמפרשים נלאו לפרש המאמר כי יסכן עלימו , לא ולא
כי לא תוכל לבאר המאמרים הנעלמים עד שתנחש אותם
לחלקיו ותמצא מחברתו ושמו זה הכלל כי יסוד מוסד הוא •
פ' / ד' , המיראחך יוכיחך , הנעבור יראחך , פסוק ו' •
כי תחנול אחיך חנם , אולי כי הלקיחה נדון מרומה בחווק
יד נקרא כן • פ' ח' • ואיש זרוע לו הארץ , מן איוב ידבר ,
כי עבודה רבה היה לו • ונשוא פנים יושב בה , א"כ נכנע
הוא תחת האיש זרוע ואין לאל ידו להגיל העשוק מיד עושקו •
פסוק י"א • או חשך לא תראה , כאלו ישיב על דבריו : על
כן סביבותיך פחים • י"ב • הלא אלוה גובה שמים , ר"ל כן
תאמר בלבבך , עיין בבאור הפסוק הנא • וראה ראש כוכבים
וכו' / מחברתו : וראה ראש כוכבים וראה כי רמו • ר"ל
ראה כי ה' הוא ראש ומנהיג לכוכבים וראה כי רמו הם ,
א"כ גבוה מעל גבוה שומר • י"ג • ואמרת : גם אמרת
(כמו לדקיהו מלך יהודה וכו' ירמיה' ל"ד כ"ב ורבים כמוהו)
חושף עוד על הדברים הנאמרים בפסוק הקדום • י"ח •
ועלך רשעים רחקה ממני , אין ביכלתי להשיג עלך רשעים •

[קמט]

י"ט • ונקי ילעב למו / לפי המבואר בפסוק הבא אחריו •
 כ' • ויתרס • את אשר נותר להם מן שטיפת המים (פסוק
 ט"ו) אכלה אש • כ"א • הסכן נא עמו ושלם / מחברתו •
 הסכן עמו ונא שלם עמו • והענין הסכן הוא עשה שיהי' לך
 החוטלת אשר הוא לו / (ולנקי) ופירש עמו הוא / היו שניהם
 שווים בחוטלת (כמו בקטן כגדול מבין עם חלמוד / דה"א /
 כ"ה ח) בהם תבואתך טובה • אלה הם התנאים אשר על
 ידם תבואתך טובה / כמבואר בפסוק שאחריו • אמנם בהם
 לא תביע לך הטובה • ובתרגומי הפכתי הסדר למשמרת
 הענין • כ"ג אם תשוב עד שדי תגנה / ואז תביע לך הטובה •
 תרחיק עולה מאהלך / רק תרחיק עולה מאהלך / גם פה
 הפכתי בתרגומי הסדר לשמור הכונה • כ"ד • ושית פל
 עפר נזר • שית נזר אשר הוא על עפר / ושית אופיר אשר
 הוא נזר נחלים / ור"ל אחר בוא אליך הטובה עשה מלאכתך
 ויועיל לך • כי הו"ו מן ושירת הוא כמו אחרי כן / וכמוהו
 והיתה שמחה (ישעי' י"ב / ט) וכדומיהם • ועל נזר אחר
 הרד"ק כי הוא זהב / רק הענין יובח כי הוא שם כולל לכל
 מיני מתכות / גם אחר בפסוק הבא בלד"ך לשון רבים • כ"ה
 והיה שדי בלד"ך / הנזר יהי' חזק • ובספ חוטפות / לבספ
 יהי' כח הנולה (עיין במספ חקס"ט מחברת ראשונה /
 עמוד כ' / הערה השניה) • ובדבר הכסף החוטפות
 להקדמונים עיין בספר הפרשם למטה (ו) (ארטיקל זילבער /
 או על אטטיטיעט) • כ"ח • ותבואתך חזק ויקס לך / לא
 יהי' לך מונע או מניעה מכל אשר תבוא • ואור הנאמר
 במחלוקת השניה הוא השמש / כמו אם אראה אור כי יהל • כ"ט
 כי השפילו / במחלוקת השניה אחר ושא עינים יושיע / לא
 ולמד כי גם במחלוקת הראשונה משפלות עינים ידבר •
 ותרגומי השפילו : יא זינקן / כי אף שהוא פעל עומד
 (עיין)

(עיין רד"ק) ההפציל הכנוהו מפעל עומד בלי תנועה לפעל
עומד עם תנועה, וענינו כמו ירדו. וקאמר בזה, קאמר
נגבהי, (עיין חוספת באור על השפילו ועל בזה) ושח
עינים יושיע, ה' יושיע לחים אשר הוא נכנע לפניו, כי
ההכנעה היא התחלת הקשונה. ל'. ימלט חי נקי המחרת
במעשיו היום נקרא לפניו אי נקי. כי אם היינו נקי, קאזת
נקי יש לו. וטעמו בטעם אני שלום, אני תפלה. והאי
נקי, הוא חיוב, וכן הנמלט (עיין חוספת באור על השפילו)
וגם המפרשים האומרים אי נקי הוא כמו אין נקי הפרוש
אשר זכרתי נכון הוא, כי בכלל האין נקי גם המחרת
במעשיו הרעים והענין יוכיח, כי לא מרשע העומד בנרשעו
ידבר, כי בפסוק שלפניו אמר ושח עינים יושיע.

חוספת באור על השפילו

דבר לי אליך אחי הקורא. חיוב ה' איש לדיק תמים
ואליפו אמר לו: עשקת, רגזת, חבלת חנם, חרפת
לאולה ממעל ואין קץ לעונותיך, ואמר כלום דברים רעים
האלה נתן לו דברי תנחומים ואמר לו אם תשוב לה' אז
תנליח בכל אשר תפנה, תאסוף וכן תנזור כסף, ושמש
ישועה תאיר על ראשך. ועתה אשאלך הפאמין כי התענג
חיוב בתנחומים האלה? — וקאמר לא! אם הייתי במקומו
ראות פני אליפו לפני רעיו לא יכלתי לראות עוד, השפילתי
עיני ודבר לא דברתי עמם. — תשכיל באחרותיך, כי
במענה הבאה לא ערך חיוב אליהם מלים כי אם עם ה' ועם
לבו ידבר. — אם כן גם עיניו השפיל לארץ הביע ולא
ברעיו — נדקת. אמנם אשאלך עוד הפעם: הכדעתך
ה' דעק אליפו, הנס הוא חשב, שאיוב השפיל עיניו כי
מאוס מאס בו? — מאס? מי זה האיש ואי זה הוא אשר
ידמה בנפשו לאמר: נמאסתי! אף כי דרכי אליפו היו וך
בעיניו כי התפאר בלבנו: יושר אמרי, עולם תוכחתי ונוטע
מליצת

מליצת העו אוחו מארה רע לארה טוב, פוררתי בו יראה
ה' • כונע יסופה בראשו ומסוה כושה על פניו כי נחם הוא
על הרעות אשר עשה, על כן השפיל עיניו שח עינים הוא • —
כדברך בן הוא • אבל עוד שאלה קטנה יש לי לשאול כאשר
ראה אליהם כי איוב השפיל עיניו החמור יאמר לו השפילו
עיניך או יקלר ויאמר: השפילו? — יקלר, כי המדבר
עם רעיו פה אל פה לא יזכיר הדברים הידועים לכלם עד תומם,
ופל אחת כמה וכמה הדברים אשר נעשו לעיניהם כי
אם מתחיל מלה אחת וירווה בעיניו או נידיו או יניע בראשו
וחנירו בין אוחו, הלא באופן זה ידברו רעים מן הנסתור
ויצינו הנוכח, וכנהה רבות עמם • הידעתי מחשבתך?
השאלה קטנה לראש וליסוד בזה — בנתי מרחוק, אמנם
אחת דברתי ולא תשנה — לא אמנם מכל אשר דברתי •

קוספת באור על גוה

ענין גוה כמו וגוה מנבר יכסה, וכן מן בו יגורשו •
ידבר שם (איוב למד) מן אנשים פחוסים אשר מאם בהם להיות
מעדרי לזנו ולשים עם הכלבים אשר לו • ונתן טעם לדבריו
כי האנשים האלה הרחיקו הטוב והקריבו הרע לזמן, יגוסו
לזיה יריעו על הזמן כעל נגב בערוץ נחלים וכו', והדברים
האלה הם לרע הזמן, וירחיקו החובל להם, כי קוטפים
המלוח, ויגרשו לזמן מן בו (מקום נבזה) ומנין חרול ומנין
שימים • ודע כי אבותם הנאמר בקאפיעל אשר לפניו פסוק
א' הוא מקור עם הכנז כמו ענותם, וכמוהו ולא כחדו
מאבותם (איוב ע"ו, י"ח) ומרנוס אשר מאסתי אבותם,
הוא: דערען וואונט איך פערלעטע האבע • ומרנוס
מאבותם (איוב ע"ו) הוא: פלן מיהרער טוואהייט, וכן
פרשבו המפרשים אבי יצחק איוב • ולכן אמרו לסוטה הפסוק
אשר חכמים ינידו ולא כחדו מאבותם, אף כי אכיונה משרש
אבה, כי יהודה לא דבר מע"שה תמר עם אביו • וגוה
מן בנר יכסה הוא מענין הגנה •

ומרגומי

[קנב]

וּמְרֻנְשֵׁי מִן קִאפִּיעַל כ"ב הוּא •

- 1 מֵאִפֹּז אָוִיס תִּינָן טַפְרֹאךְ אָלֹא :
2 קֹאן דַּער אַענט גַּאטט נִיטלֶטן /
דַּער טאַרפֿייניגסטע אָמֵן מֵיֶהן בַּעל־עֶהֶרן ?
3 בִּרְיֻגֶט מֵיֶהֶן דִּינֶע גֶרַעטִיגִקִּיט פֿאַרטהִייל /
דִּין טֵלִיכֶטֶר וואַנדל גַּעוויִן ?
4 ווירד ער נון אִיכֶר דִּינֶע פֿרַעאִיאִיקִיט אִיט דיר
רַעכֶטן /
אָר פֿאַר גַּעריכֶט אִיט דיר ערטייגֶטן •
5 אָנֶד — הָאָסט דוּא דַען נִיכֶט גֶרַאָסע אִיבֶּן
אָנגַעריכֶטעט ?
אָנאִיכֶרזַעֶהבֶאָר זִינד דִיא פֿאַלֶגֶטן דִינֶער אָמֶסטער •
6 ערפֿרַעסֶאָגֶן הָאָסט יוּא גַעגֶן דִינֶען כֶּרודֶר פַֿעראִיכֶט •
וִיז אַמֶלֶגֶטן הָאָסט דוּא אָוִיסגַעלֶאָגֶן — נֶאָקֶט
גַּעטטעלֶאָט •

דַעס

-
- (א) ווען אָלִיפֹז הַתְּמוּנִי ויאמר :
  - (ב) הֵלֵאֵל יִסְכֵּן גֶבֶר
כִּי יִסְכֵּן עֲלִימוֹ מִשְׁכִּיל :
  - (ג) הַחֶפֶץ לִשְׂרִי כִי הַצֶּדֶק
וְאִם בָּצַע בִּי תַחַם דְּרֻכֶּיךָ :
  - (ד) הַמִּירָאָהֶךְ יוֹכִיחֶךָ
יבֹא עִמָּךְ בַּמִּשְׁפָּט :
  - (ה) הֵלֵא רַעְהֶךָ רֵבֶרָה
וְאִין קֶץ לַעֲוֹנוֹתֶיךָ :
  - (ו) כִּי תַחבֵּל אֶחֶיךָ חֲנוּם
וּבְגֵדֵי עֲרוּמוֹתַי תִּפְשִׁיט :

לֹא

[קנב]

- 7 דען דורשטוין האסט דוא וואסטר /
דען הונגריגן ברודר פֿערואַגט •
- 8 אָך ! מיין טיראן העררטט אין דיווען לאנדע /
אונד דער פֿערנעסטע אמן — מיט אונטערטאן /
- 9 וויטווען האסט דוא אונפֿערזארגט וועגנעיאַגט /
דאס דער שיטלענדע מרדך רער וואיין זינקן אומטוי •
- 10 דיס זינד דיא טלינגען / וועלכע דרך אונגליקן /
דיא וועטטערטלעגן / וועלכע דרך בעטייבן •
- 11 מרד — זאלטן דרך קיינע טווארלי וואלקען בערדאן /
קיינע וואססערפֿלוטען שטראמען ?
- 12 „גאטט מיט יא הימאלן האך :
„בעטראכטע ! ער מיט דער שטערני הויפט /
„אונד בעטראכטע ווא האך ריע זינד •
- 13 „וויסן גאטט / פֿיגסט דוא הינלן / וואס היר געטיהט ?
וירד

- (ו) לא מיום עיף תשקה
ומדעב תמנע לחם :
- (ח) ואיש זרוע לו הארץ
ונשווא פנים ישב בה :
- (ט) אלמנות שלהת ריקם
וזרעות יתומים ירכא :
- (י) על כן סביבותיך פחים
ויבהלך פחד פתאום :
- (יא) או חשך לא תראה
ושפעת מים תכסך :
- (יב) הלא אלוה גבה שמים
וראה ראש כוכבים כי רמו :
- (יג) ואמרת מה ידע אל
הבער

[קבר]

- 19 „וירד ער דיזע דאנקלע / אראפליגע אונטערזעט
ריכטן ?
- 14 „דיא וואלקען דיהנטן מיהען לז מיינעס אונדורזיכטיגן
פֿארהאנג •
- 20 „מין דען היאאעלסקרייטן — דא ווילן ער וואנדלן •
- 15 טרויער ! דא טלעגסט מיינען וועג מין /
- דען פֿאן יעהער ניכטס ווירדיגע בעטראטן •
- 16 אליין פֿריהלייטיג האטטן זיך פֿאלטן מיט געזיכטע /
- אונד מין טטראהען טפיהלטע מיהרע טעטעטי וועג •
- 21 זיך רופטן גאטט לז : ענטפערני דיר פֿאן אונס •
- 22 אונד וויא פֿילעט האט ער פֿיר זיך גטאהן :
- 18 האטטע מיהרע וואהנונג איט דען הערליכסטן גיטערן
בטענקט •
- 23 — גאטט ! דיא געדאנקענריייע מיינעס פֿרעפֿאערס
זינט איר אונבעגרייפֿליך —
בייך

- הבער ערפל ישפוט :
- (יז) עבים סתר לו ולא יראה
- וחוג שמיים יתהלך :
- (מו) הארח עולם תשזור
- אשר דרכו מתי און :
- (טז) אשר קממו ולא ער
- נהר יוצק יסודם :
- (יז) האומרים לאל סור ממנו
- ומה יפעל שדי למז :
- (יח) והוא מלא בחיהם טוב :
- ועצת רשעים רחקה מני :

[קנה]

19 בייא זאלן בייאטפילן איסמן דיא רעכטליכן אענער

פֿרמהלוקטן

דער אונטערדיגע קאן זיך דער הענערן אייסערונג

ניכט ערוועהרן :

20 „אונזרי גיט זינד פֿערטאנט גבליכן /

„מיהן אבר פֿערלעהרטע דאס פֿייער /

„וואס מיהן דאס וואסער איבריג זיעס *

(נאך מיינער פֿויגע)

21 למע דיר פֿראמאן / וואס די זעס פֿראמאנט :

טריטט / איך ביטט / איט מיהן מין מיינט-אלט :

22 ניס זיינע ליהרן אן, פֿאסמט יעדס זינד ווארטע מויל :

דיס ווירד לו דיינער גליקעליגקייט דיא גרונדלוגע זיין :

23 ווען דאס נון לו גאטט לוריק קעהרסט /

אלעס אונגערעכטי גוט מוים דיינר וואהמונג ענט-

פֿערנסט :

זא ווירסט דאס ווירדאוס ערכויעט ווערדן *

בעהמנלי

(יט) יראו צדיקים וישמחו

ונקי ילעג למו :

(כ) אם לא נכחד קימנו

ויתרם אכלה אש :

(כא) הסכן נא עמו ושלם

בהם תבואתך טובה :

(כב) קח נא מפיו תורה

ושים אמריו בלבבך :

(כג) אם תשוב עד שדי תבנה

תרחיק עולה מאהליך :

ושית

[קנו]

24 בעהמנדי דאן דיא אעטמאלע, וועלכי דיא ערדי ליפרט,
דיא גמלדיקייט, זא זיך ביא דען בעסן פירן.

25 זא ווערן טלאגבאר דייע אעטמאלע זיין,
אונד דא ווירסט זילבר בעזילן, דאס פערקראפט
האט;

26 דאן ווירד דיר גאטט איין זימר געדאנקי זיין,
פאר גאטט ווירד זיך דיין געזיכט אויפהייטערן,

27 ער ווירד דייע געבעטי ערהערן,
אונד דא ווירסט זיינע געליבדע ערפילן,

28 ווירסט בטייסטע פאסטן, אונד זא אויסציהרן,
איבראל ווירד דיר איינע זאנע טיינען.

(איוב שלעגט אויס ווידרווילן געגן דען רעדנר
אונד זיינע פריינדע, דיא אויגן נידער, אונד
אליי: גלויבט, זיינע רעדי העטטי דיא ווירקונג
געהאפט, דאס יענער זיך דער זיגן טעהאי,
וועלכע ער בעגאנגן האטטע)

לואר

(כד) ושית על עפר בצר

ובצור נחלים אופיר :

"(כה) והיה שדי בצריך

וכסף תועפות לך :

(כו) כי אז על שדי תתענג

ותשא אל אלוה פניך :

(כז) תעתיר אליו וישמעך

ונדריך תשלם :

"(כח) ותנזור אמר ויקם לך

ועל דרכיך גנה יא :

כי

[קנו]

- 29 לומר זיג זיג נידרגעזונקן •
 מללין דא ווירטט אויסרושן : וועלכע עאפארהעבונג !
 גאטט הילפט דעם אויף ,
 דער דעהאייטיג דיא אויגן נידרטלעגט •
 30 ער ווירד דען רייאויגן זיגער עררעטן ,
 (מליש : גיבט דורך איין לייכען לו פערטעזען ,
 דאס ער איט דעם רייאויגן זיגער / איוב איינט)
 דער ווירד דורך דיינע זיטענע ערבעטרוג גע ,
 רעטט ווערדן •

(כט) כי השפילו ותאמר גוה

ושח עיניי ושיע :

(ל) ימלט אי נקי

ונמלט בבור כפיד :

מקהלים • מקהלות

קנוץ יחידים לתכלית מיוחד נקרא קהל , אס כן
 מקהלים או מקהלות הוא קנוץ מקבוצים לתכלית מיוחד ,
 אמנם המלה הזאת לא נמצאה כי אס פעמים , פעם נמוזמור
 ד' ופעם נמוזמור ס"ח , אבל אין לתמוה עליו כי לא היה
 קנוץ קבוצים לתכלית מיוחד בישראל כי אס כאשר נחרו
 דוד המלך על ישראל , כי השרים אשר נחר בהם שנט
 אחד היו לקהל ואסיפת קהל וקהל מכל שנט ושנט היו
 למקהלים או למקהלות • ולדעתי ההמשך אשר בין ששה לששת
 לדעת דש"י ז"ל הוא גם כן בין מקהלים ומקהלות , ורצוני
 לומר באשפתם יחד מקהלי' היה שמש , וכאשר נחרו דוד למלך
 והיו לאחד בתכלית זה נקראו מקהלות , אמנם יהיה איך שיהיה
 בלא בואת חדע הזיר אשר עליו יסוב המוזמור ד' ונס
 הסכוקים נמוזמור ס"ח מן פסוק כ"ה •

נאור

[קנה]

באור מוזמר ק"ו *

- (ג) וההלכתי באמחק • ההלכתי באמריאמת אשר למדת לי , ובפסוקים הנאים יפרשם בפרט •
- (ו) ראונו לומר : בקהל רשעים לא באתי אבל רחלתי את כפי ואחרי כן סננתי את מונחק •
- (ו) מחנרתו : לשמוע ולספר בקול תודה כל נפלאותיך •
- (ט) אל האסף עם וכו' • לא מלאתי הפעל אסף עם מלך עם אחרי כי אם פה , ולפי הענין ראונו לומר , אל הסדר אותי בסדר החטאים ואנשי דמים אשר שפכו דם אנני (עיין שמואל ב' , ג' מפסוק ל"ב עד פסוק ל"ח) ואיש בושט •
- (י) אשר בידיהם זמה וימינם מלאה שומד • בעודנו נער ורך בשנים שמעתי באור הפסוק שהוא מפי אדוני מורי ורבי הרב האור הגדול מוה"ר דוד בעל קרבן העדה זצ"ל והוא : האיש השופך דם נקי כאלו יש בידו חמיד הומה והשומד להטות משפטו • והוסיף עוד , הלוקם השומד ימהר מעשהו גם בשמאלו יקחו , ועל הרוב הנותן השומד יניחנו בקרן זוית / אם כן מה עשם לימינו אם מלוקם שומד ידבר כדעת המפרשים ? ומה הוא החנור צין עם אנשי דמים חיי וצין אשר בידיהם זמה (ובדומה לי , הרב אמר הפרוש שהוא נשם אחד מקרוביו) ויען כי לפירוש הזה חרגמתי לכן לא חניח ידי להציג לך פה התרנוס לדעת המפרשים והוא
- (י) דיא איט ביידן הענין יעדס (אמטר ,
- אונד איט איהרר רעכטן בטעצונגס-געלרד אויפֿשטעטן •
- (יא) ואני • כפילות הכנוי הורה על ההיפך (ומירות ישראל)
- (יב) ור"ל , לא כן עמדי •
- (יג) מחנרתו : רגלי עמדה באישור , רגלי עמדה נמקהלים אנרך ה' • וראונו לומר כשהייתי נמלחמה לא על ההרים

[קנט]

ההרים ונערי נזורות ונזיקי הסלעים עמדתי ,
והיומי במקלים בלב נעוז עמדתי לא נזרכים נורעות
בדרך סופך דס נקי .

תרגום מן מוזמר ס"ח .

(ח) ריכטע איך גאט ! — ס'זיכט אונד גערעכט
וואר איין וואנדל ,

דיר טרוימי איך — איך וואנדל נישט .
(ב) ערשטריי , פרייע איך , גאט !

דורכ'לייטערע איין הערץ , איינען גייסט .
(ג) דיין וואהלאהטן זינד גאר איינען חיון ,

דיין לעהרעטלע (זיטן) איינע טריטטע .
(ד) איך זיטלי נישט ביז נישטוויירדיגן ,

קאמאי נישט לו לוויירדייטן (זיטן) :

(ה) פראכטיימי דיא לואאזענקעט דער בעזען ,

איידע דיא פערטוואליכקייט דער פערעלר .

(ו) אין אונטלד וואטי איך אייני הענרי ,

געה זוכ אונד זוכ דיין אלטאר , א גאט !

(ז) קינדע אן , ערלעהי הער דייע "וואנדל ,

אין דעם טאנע דעם הערלליכסטן דאנקעס .

(ח) גאט ! ווא ליבע איך דיא האלזי דייעס הויזעס ,

דיא הייליגע טאטטע , ווא דיין עהרע פראנקעט ,

(ט) רייהי איינע "זעצלי נישט אן דיא זינדער ,

אייהי לעבענסקראפט אן דיא באטשולדיגען ,

(י) וועלכי ליט אונד בטרונ וואי איינע האנדעהבע

ברויכן ,

אונד איט מיהרר רעכטן בטעכענגס קינסטע

פראיבען .

(יא) ניין — ניין , ס'זיכט אונד גערעכט וואר

איין וואנדעל ,

ערלעזי איך , זימאיר געדיג .

אנגערטיטערט

[קס]

(יב) מונערטיטערט טטאנר מיך מין אפפערעט

פעררי •

מונכטראפפערטן טטאנר מיך בייא דער וואהל •

פראמאלונג

— מיך לאבע גאטט !

• פתרוני •

(ויהר הבאור מן קאפ. ס"ח במחברת הכאה)

ד

מכתמים

זולל ואוהב שינה

אהה ! איך אנושה מוכתי !

בננעים שתים אנכי נפעמתי

ער אכלי נדרה שנתי

ובעת אישן אכל לא טעמתי •

• מ. שלעזינגר •

פשר דבר

מה לכם הריב אתם השנים

אם חרם אם חלד יתגלגלו ?

לכו שתו נא תירוש ויין •

וכל ריב וכל מצה יחרלו •

או תראו את גלגל המערכת

כי שקטה החמה והארץ הולכת •

• נתן הלוי •